

Πανεπιστήμιο Πατρών

Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και Κοινωνικής Εργασίας

Κοινωνικοποίηση – Ταυτότητες – Απόκλιση
1^η διάλεξη: 'Κοινωνικοποίηση ατόμου'

Διδάσκουσα: Δώρα Κατσαμώρη

Η κοινωνικοποίηση του ατόμου

Η **κοινωνικοποίηση** αποτελεί τη διαδικασία μέσω της οποίας το άτομο **μαθαίνει και εσωτερικεύει** τα διάφορα **στοιχεία του πολιτισμού** της κοινωνίας στην οποία ζει → διαμορφώνει την προσωπικότητά του, εντάσσεται σε ομάδες.

*Η εκμάθηση της γλώσσας, των αξιών, των συμβόλων, των χειρονομιών, των εθίμων, των συνηθειών, των στοιχείων του πολιτισμού της κοινωνίας διαμορφώνει την προσωπικότητά του ατόμου και το εντάσσει σε διάφορες ομάδες → **ολοκλήρωση προσωπικότητας ατόμου***

Παράλληλα, η υιοθέτηση των **αποδεκτών προτύπων συμπεριφοράς και η τήρηση των κανόνων** που διέπουν τις κοινωνικές σχέσεις είναι αποφασιστικής σημασίας για τη συνοχή και την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας.

Παράλληλα, μέσω της κοινωνικοποίησης οικοδομείται η **συλλογική ταυτότητα** & αποτελεί μια **δια βίου κοινωνική μάθηση**, καθώς οφείλει να πραγματοποιείται καθ' όλη την διάρκεια της ζωής του

Διαδικασία κοινωνικοποίησης

Μάθηση → απόκτηση συνηθειών & τρόπων συμπεριφορών, όπου το άτομο προσλαμβάνει από το κοινωνικό του περιβάλλον διάφορες παραστάσεις και κατ' επέκταση εναρμονίζει τη συμπεριφορά του σύμφωνα με αυτές (αποδεκτό # μη αποδεκτό)

- ικανότητες/δεξιότητες
- ενδιαφέροντα
- ο τρόπος αντίδρασης (ενθάρρυνση/αποτροπή) του κοινωνικού περιβάλλοντος

Ταύτιση → υιοθέτηση συμπεριφορών & ρόλων που οδηγούν το παιδί/ενήλικα στο να αναγνωρίζει τον εαυτό μέσα σε κάποιον κοινωνικό ρόλο (πχ δασκάλου, γονέα, αθλητή/ριας, κτλ) → αίσθηση μέρους ενός συνόλου (**σχετική αυτονομία**)

Εσωτερίκευση → σταδιακή υιοθέτηση πολιτισμικών στοιχείων (αξίες, κανόνες, συμπεριφορές) στην προσωπικότητα του ατόμου ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες στις οποίες συντελείται η κοινωνικοποίηση → αυτόβουλη συμπεριφορά/αποφυγή εξωτερικού ελέγχου

Χαρακτηριστικά κοινωνικοποίησης

Εξελικτική & δυναμική διαδικασία → **αμφίδρομη** διαδικασία ανάμεσα στον πομπό & τον δέκτη, όπου επηρεάζεται από τις επιρροές που δέχεται & τον τρόπο που κατανοεί τον ρόλο του

παράγοντες: i. **χρόνος** & ii. **χώρος** → **συνεχής αλληλεπίδραση κοινωνίας και ατόμου**

Συλλογική ταυτότητα → i. αίσθημα ανήκειν, ii. αυτό-εικόνα

κοινωνικοποιημένο θεωρείται ένα άτομο i. που **εντάσσεται σε ομάδες** και ii. **αισθάνεται μέλος τους**, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι είναι υποχρεωμένο να υποτάσσεται

Κοινωνική θέση & κοινωνικός ρόλος

Κοινωνική θέση → η θέση που κατέχει ένα άτομο σε μια κοινωνία

Ιεραρχία → ένα σύστημα θέσεων που **1. προσδιορίζει** την κάθε δραστηριότητα (οικογενειακή, εκπαιδευτική ή εργασιακή) & **2. περιλαμβάνει** τυποποιημένες & αναμενόμενες συμπεριφορές τον **κοινωνικό θεσμό**

ο κοινωνικός θεσμός **συνίσταται** από ένα σύστημα θέσεων & **αποσκοπεί** στην εκπλήρωση μιας βασικής λειτουργίας της κοινωνίας

ταύτιση θεσμού & φορέα κοινωνικοποίησης

Κοινωνικός ρόλος → πλέγμα των ρυθμίσεων που καθορίζουν **πως θα ασκήσει τη θέση**

τα άτομα δεν «ερμηνεύουν» κατά τον ίδιο τρόπο τους κοινωνικούς ρόλους → **ταυτίζονται, διαφοροποιούνται, αποκλίνουν**

Φορείς κοινωνικοποίησης

Πρωτογενείς, όπου η **αλληλεπίδραση των μελών** της κοινωνικής ομάδας χαρακτηρίζεται από στενές διαπροσωπικές & συναισθηματικές σχέσεις → ασκούν σημαντική επίδραση στα πρώτα στάδια της κοινωνικοποίησης του ατόμου

Δευτερογενείς, όπου οι **σχέσεις** μεταξύ των ατόμων ρυθμίζονται βάσει συγκεκριμένων προδιαγραφών & είναι περισσότερο **τυπικές** → ασκούν σημαντική επίδραση στα μετέπειτα στάδια της ζωής του ατόμου

- i. 'μείωση' σημασίας κοινωνικοποίησης κάποιων φορέων
- ii. ασυμφωνία/σύγκρουση προτύπων που προβάλλονται (πχ ΜΜΕ)

Φορείς κοινωνικοποίησης

- i. Ποιους πρωτογενείς φορείς γνωρίζουμε; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους;**
- ii. Ποιους δευτερογενείς φορείς γνωρίζουμε; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους;**

Ο ρόλος του σχολείου ως φορέας κοινωνικοποίησης

Το εκπαιδευτικό σύστημα μιας χώρας μεταβιβάζει στη νέα γενιά i. τις κοινές παραδόσεις & ii. τη συσσωρευμένη γνώση της κοινωνίας.

Το σχολείο ως θεσμός είναι δημιούργημα των κοινωνιών του 19ου αιώνα, ενώ η γενίκευσή του στο δυτικό κόσμο πραγματοποιήθηκε τον 20ό αιώνα.

Σήμερα η εκπαίδευση λειτουργεί συμπληρωματικά με την οικογένεια ως προς την εκμάθηση προτύπων συμπεριφοράς.

Το εκπαιδευτικό σύστημα κάθε χώρας συνδέεται επίσης i. με τις ανάγκες για τη μελλοντική **επαγγελματική κοινωνικοποίηση** της νέας γενιάς & 2. για την απόκτηση **κοινωνικών δεξιοτήτων** (κριτική σκέψη, συνεργασία, ομαδικότητα) που είναι απαραίτητα εφόδια για κάθε άτομο-μέλος της κοινωνίας

Φορείς κοινωνικοποίησης

i. Ποια η επίδραση των **MME** στη ζωή των ανθρώπων;

Τι συμβαίνει με τα πρότυπα συμπεριφοράς που προβάλλονται από τα M.M.E. και πώς αυτά επηρεάζουν τη συμπεριφορά των εφήβων;

Ο ρόλος του Κράτους

Θεσμοθετημένος φορέας κοινωνικοποίησης → i. επίδραση στη λειτουργία των σημαντικότερων φορέων κοινωνικοποίησης, & ii. διαμορφώνει τα πρότυπα συμπεριφοράς των κυβερνωμένων (αίσθημα δικαίου, διαφάνεια, ισονομία)

Η κρατική εξουσία i. επιβάλλει κανόνες σε όλα τα επίπεδα & ii. επηρεάζει τις σχέσεις των ανθρώπων

Προκειμένου να επιτευχθεί η συνοχή, οι πολίτες θα πρέπει i. να υιοθετήσουν τα αποδεκτά πρότυπα συμπεριφοράς & ii. να τηρούν τους κανόνες που διέπουν τις κοινωνικές σχέσεις

Κοινωνικός έλεγχος - Μορφές κοινωνικού ελέγχου

Μηχανισμοί παρακολούθησης προκειμένου να διασφαλιστεί i. η εξασφάλιση της τήρησης των κανόνων και των αξιών & ii. η αποτροπή της παραβίασής τους από τους πολίτες → **προληπτικά & κατασταλτικά**

Μορφές κοινωνικού ελέγχου

- **τυπικός κοινωνικός έλεγχος** → **θεσμοθετημένος έλεγχος** που ασκείται από το κράτος και τα εντεταλμένα όργανά του (π.χ. αστυνομία, δικαστήρια) & ταυτίζεται με την **καταστολή και την τιμωρία**
- **άτυπος κοινωνικός έλεγχος** → **μη θεσμοθετημένος έλεγχος** που ασκείται όταν κάποιος αποκλίνει από τα πρότυπα συμπεριφοράς της ομάδας
- **Αυτοέλεγχος** → **εσωτερικός έλεγχος του ατόμου** και αφορά στην εσωτερίκευση αξιών & κανόνων συμπεριφοράς που επιτυγχάνεται από τα πρώτα χρόνια κοινωνικοποίησης του ατόμου.

Αξιολόγηση πράξεων ανάλογα με τις πιθανές συνέπειες αυτών: i. **ενθάρρυνση** & ii. **αποτροπή**

Μορφές κοινωνικού ελέγχου

κοινωνική προσαρμογή → Ο όρος δηλώνει την ικανότητα του ατόμου να συμπεριφέρεται κατά τέτοιο τρόπο που να είναι αποδεκτό από το κοινωνικό περιβάλλον και εναρμονισμένο με τους κυρίαρχους κανόνες και αξίες.

ενσωμάτωση → ενσωμάτωση σημαίνει ότι το άτομο γίνεται τμήμα του κοινωνικού σώματος, αποδέχεται τις αξίες της κοινωνίας, αλληλοεπιδρά με τα υπόλοιπα μέλη της και χτίζει σχέσεις μαζί τους

ένταξη → Ο όρος αναφέρεται στη διαδικασία μέσω της οποίας το άτομο καταλαμβάνει θέσεις και αναλαμβάνει ρόλους μέσα σε μια κοινωνία

Μορφές κοινωνικοποίησης

Η **πολιτική κοινωνικοποίηση** του ατόμου

1. **ξεκινά** ήδη από την **οικογένεια** (π.χ. ως παιδί συνοδεύει τους γονείς του στις κάλπες),
2. **συνεχίζεται** στο **σχολείο** με τη συμμετοχή του στα μαθητικά συμβούλια
3. **εντείνεται** με την **ενηλικίωσή** του και τη συμμετοχή του σε εκλογές, σε πολιτικά κόμματα, σε ενώσεις ή σε συλλόγους κτλ.

Η **επαγγελματική κοινωνικοποίηση** του ατόμου

1. **ξεκινά** από την **οικογένεια** (π.χ. επαγγελματικά πρότυπα των γονέων),
2. **συνεχίζεται** στο **σχολείο** με τον επαγγελματικό προσανατολισμό
3. **κλιμακώνεται** με την **είσοδο του ατόμου στο χώρο της εργασίας**.